

Hoe bevorder je spellingbewustzijn?

Prof. dr. Anna M.T. Bosman
Radboud Universiteit Nijmegen

www.annabosman.eu

a.bosman@pwo.ru.nl

Spellingbewustzijn =

Weten wat je wel weet en weten wat je niet weet

Leerling in groep 4:

Fiets kan ik goed spellen, maar
TROTWAAR waarschijnlijk niet.

Studie I

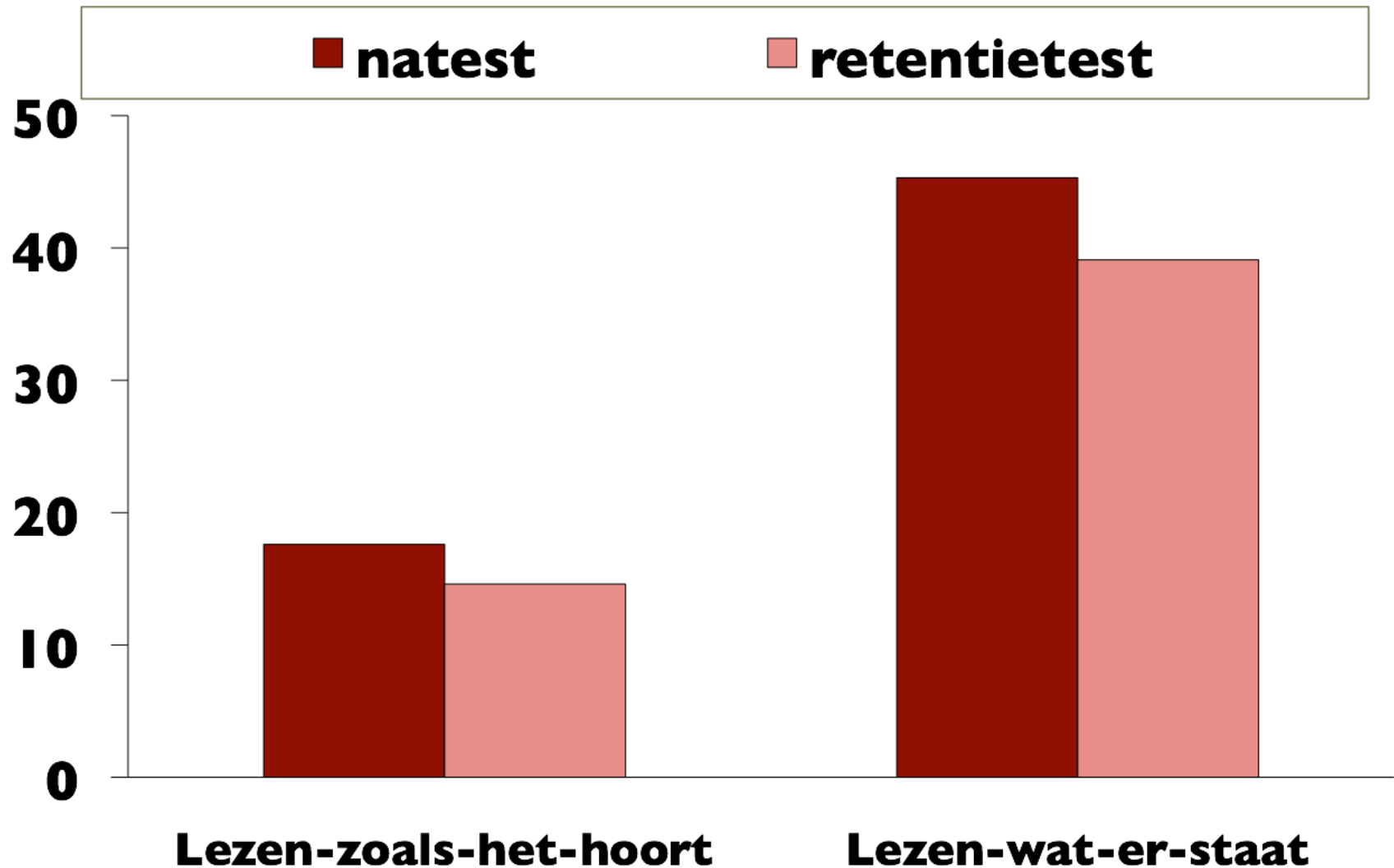
Lezen-zoals-het-hoort of Lezen-wat-er-staat

	Leeftijd	Meisje/Jongen	<i>n</i>
<i>Regulier</i>			
zoals-het-hoort	9;1	9/12	21
wat-er-staat	9;3	7/13	20
<i>Speciaal</i>			
zoals-het-hoort	11;4	2/20	22
wat-er-staat	11;2	7/15	22

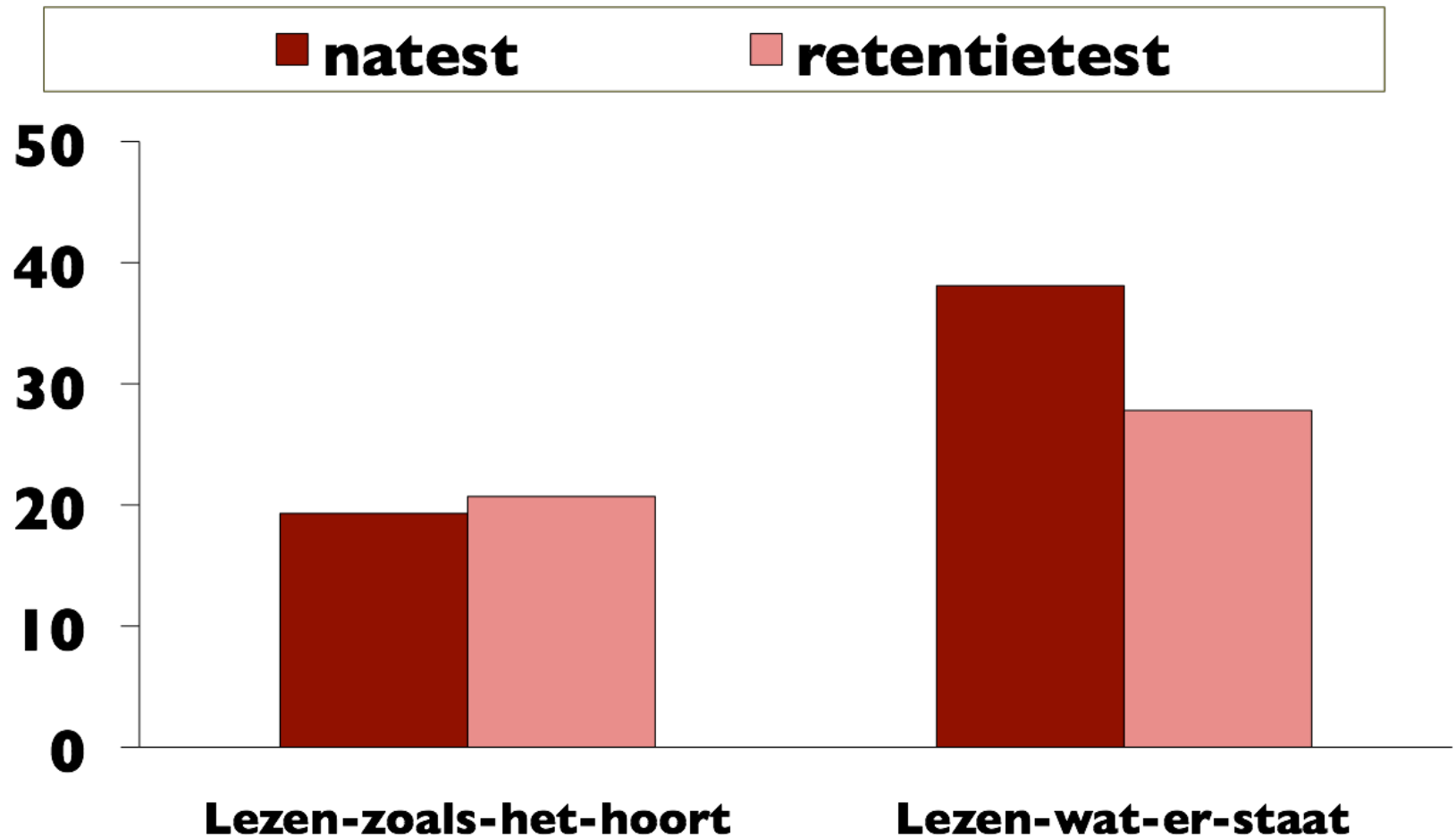
Woordjes

asperge	champignon	giraffe	jungle
kangoeroe	onmiddellijk	milieu	populair
bungalow	douane	jeans	jus
kievit	niveau	passagier	station

Prestaties 'Regulier onderwijs'

Prestaties 'Speciaal onderwijs'

Conclusies

- *Lezen-wat-er-staat* is voor alle leerlingen effectiever dan *lezen-zoals-het-hoort*
- De spelling beklijft goed bij leerlingen uit het regulier onderwijs
- De spelling beklijft minder goed bij leerlingen uit het speciaal onderwijs

Studie 2

Lezen-wat-er-staat of de PLUS-variant

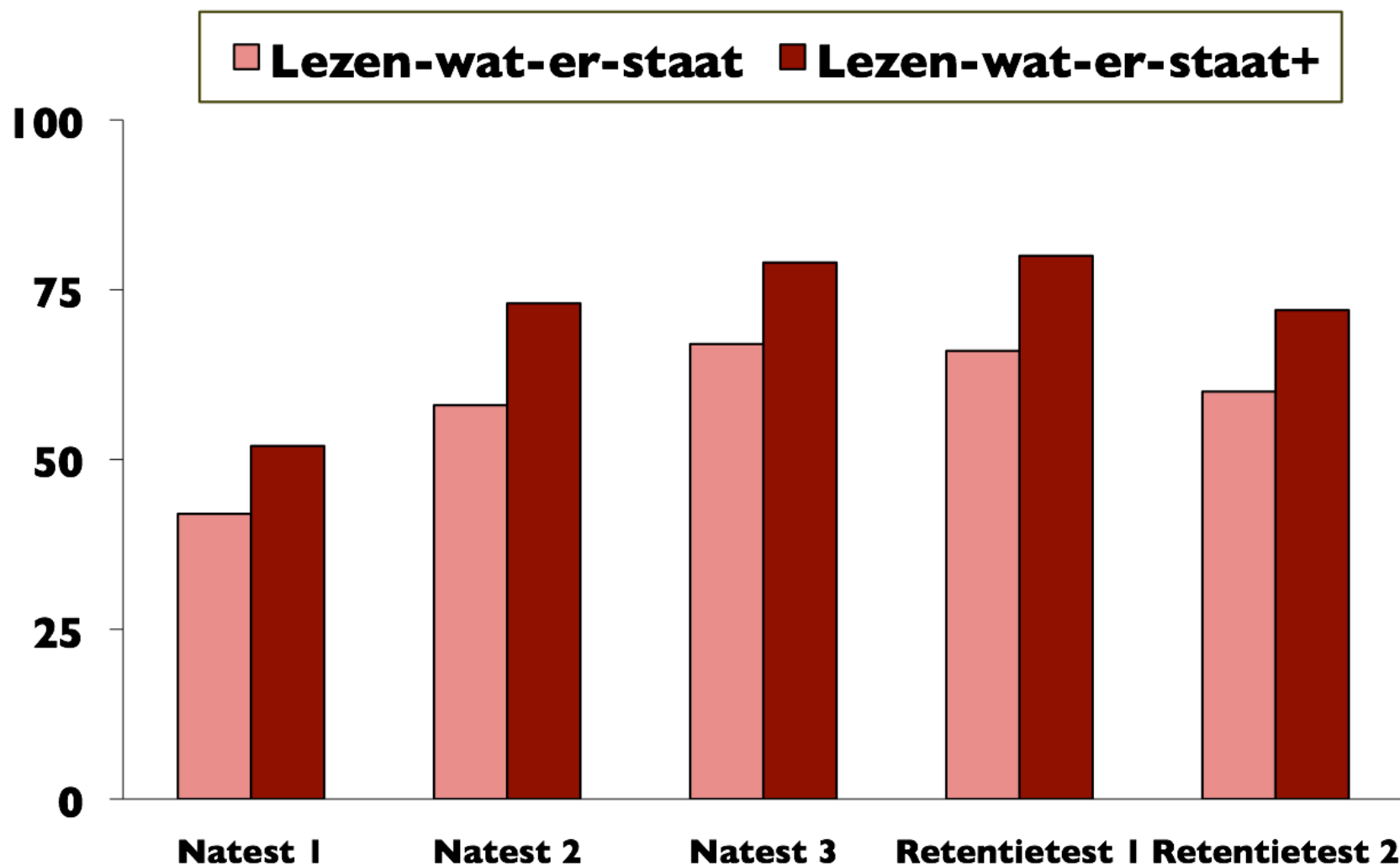
Lezen	Leeftijd	Meisje/Jongen	<i>n</i>
wat-er-staat	11;3	8/9	17
wat-er-staat ⁺	11;3	4/12	16

Woordjes

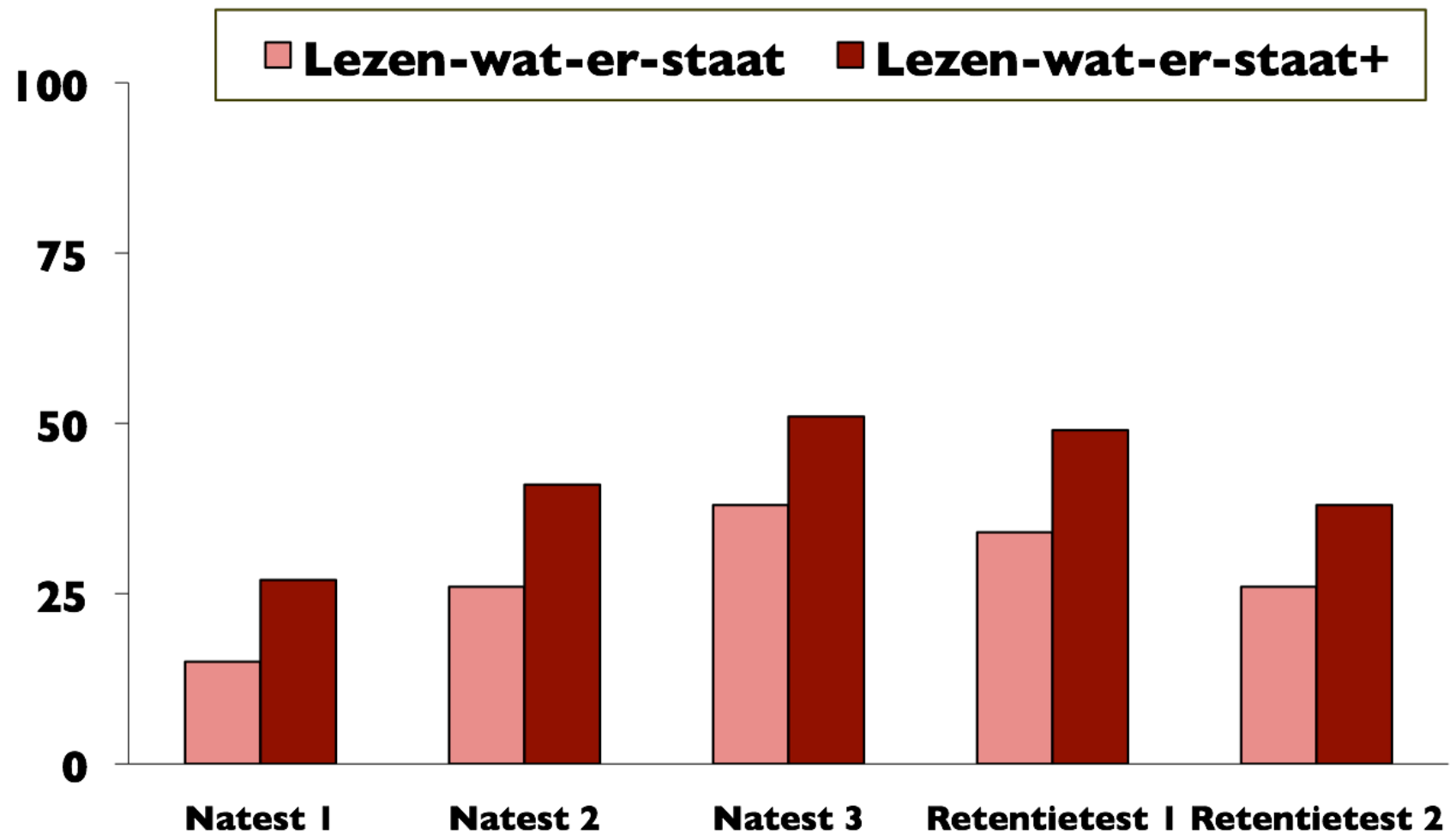
asperge	champignon	giraffe	jungle
kangoeroe	onmiddellijk	milieu	populair
bungalow	douane	jeans	jus
kievit	niveau	passagier	station

* Kieviet na 1998

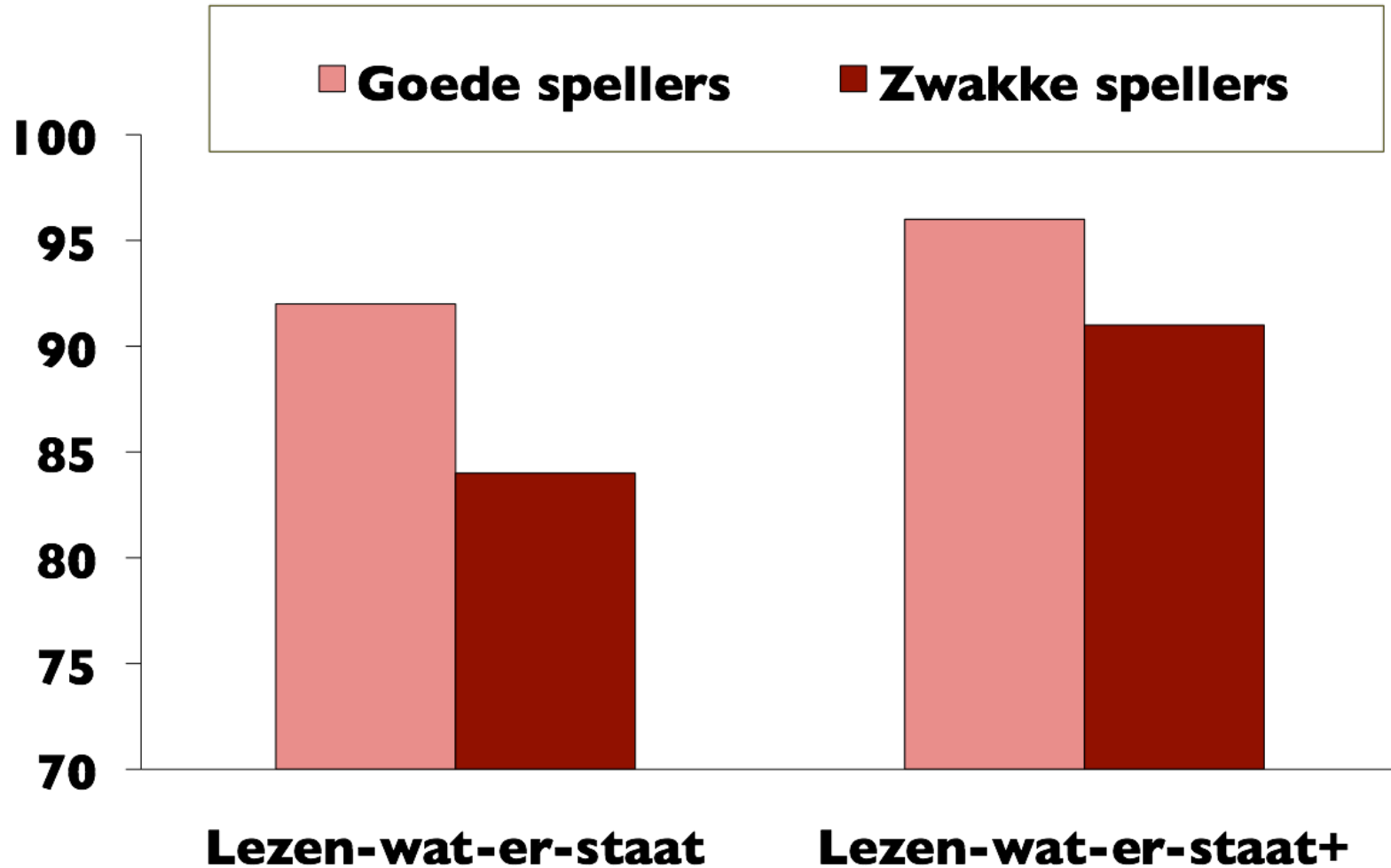
Prestaties 'Goede spellers'

Prestaties 'Zwakke spellers'

Prestaties 'Generalisatietest'

Conclusies

- Lezen-wat-er-staat beklijft met een verlengde training ook bij leerlingen uit het speciaal onderwijs
- De zwakke leerlingen leren evenveel als de goede
- Het oefenen van de 'rare' uitspraak draagt bij aan de effectiviteit van de methode
- Generalisatie is makkelijker voor de goede spellers en als de 'rare' uitspraak is geoefend

Studie 3

Spelfouten in opstellen en dictees

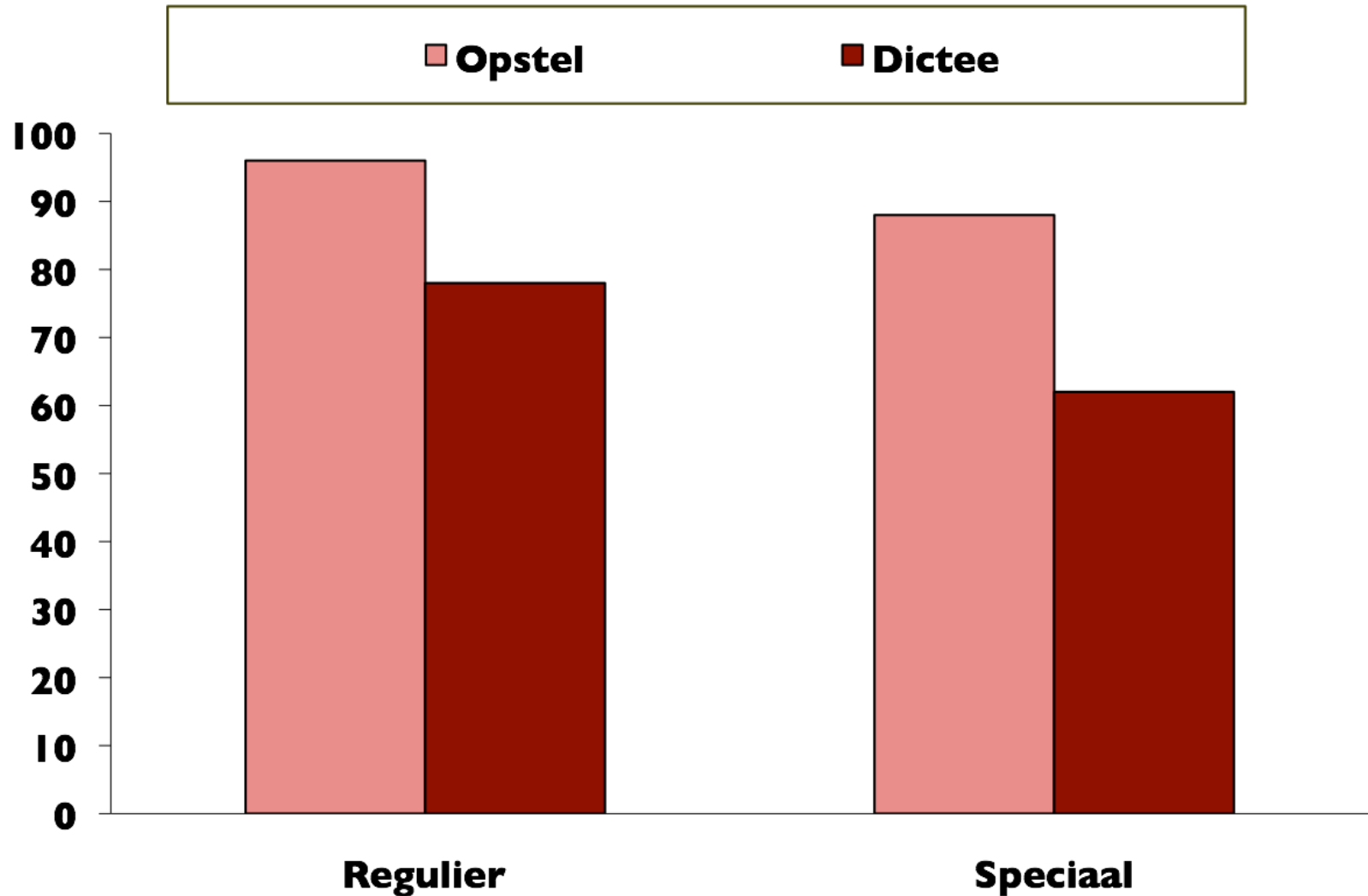
	<i>Regulier</i>		<i>Speciaal</i>	
Groep	Meisjes	Jongens	Meisjes	Jongens
5	9	10	-	-
6	9	11	6	9
7	10	6	2	13
8	10	9	7	24
Totaal	38	36	15	46

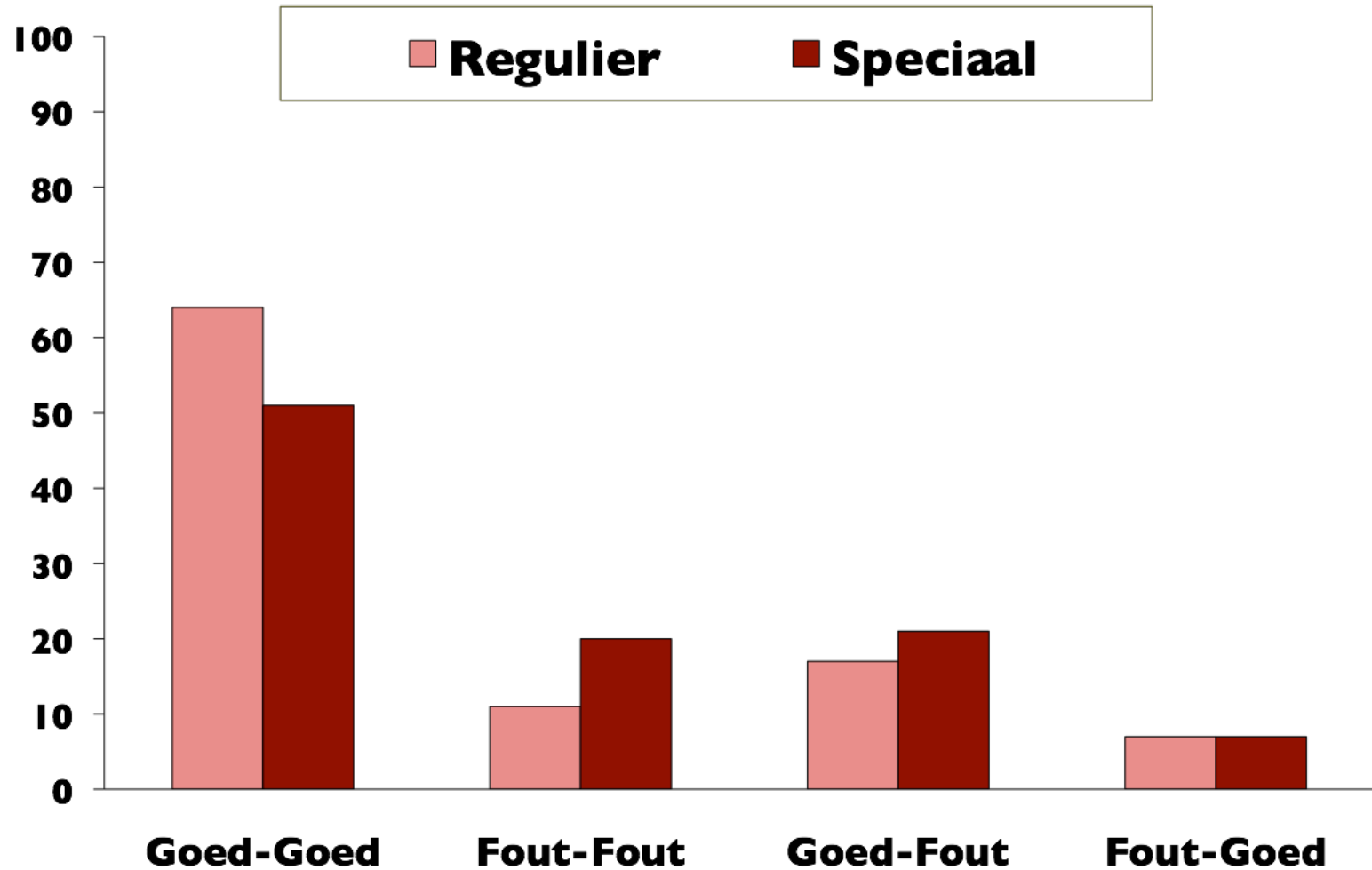
Opdracht

- Elke leerling schreef eerst een opstel
- Van elk kind werd een goed-gespeld en een fout-gespeld woord geselecteerd
- Tenslotte werd een dictee afgenomen bij alle leerlingen.
 - Dit bestond uit de geselecteerde goed- en fout-gespelde woorden van elke leerling uit de groep

Prestaties op opstel en dictee

Vergelijking dictee en opstel

Conclusies

- Een kwart (26%) van de spellingen van alle leerlingen is instabiel ('Goed-Fout' of 'Fout-Goed')
- Leerlingen schrijven woorden in een dictee beter dan in een opstel, omdat zij mogelijk
 - worden geholpen door een formele voorleesstijl
- Alle leerlingen maken meer fouten in hun dictee dan in hun opstel, omdat zij zich mogelijk
 - bewust zijn van wat ze wel en wat ze niet kunnen

Studie 4

	Regulier		Speciaal	
	Experimenteel	Controle	Experimenteel	Controle
Voortest ¹	11%	9%	21%	20%
Leeftijd	8;7	8;9	11;6	11;9
<i>n</i>	12	12	7	7

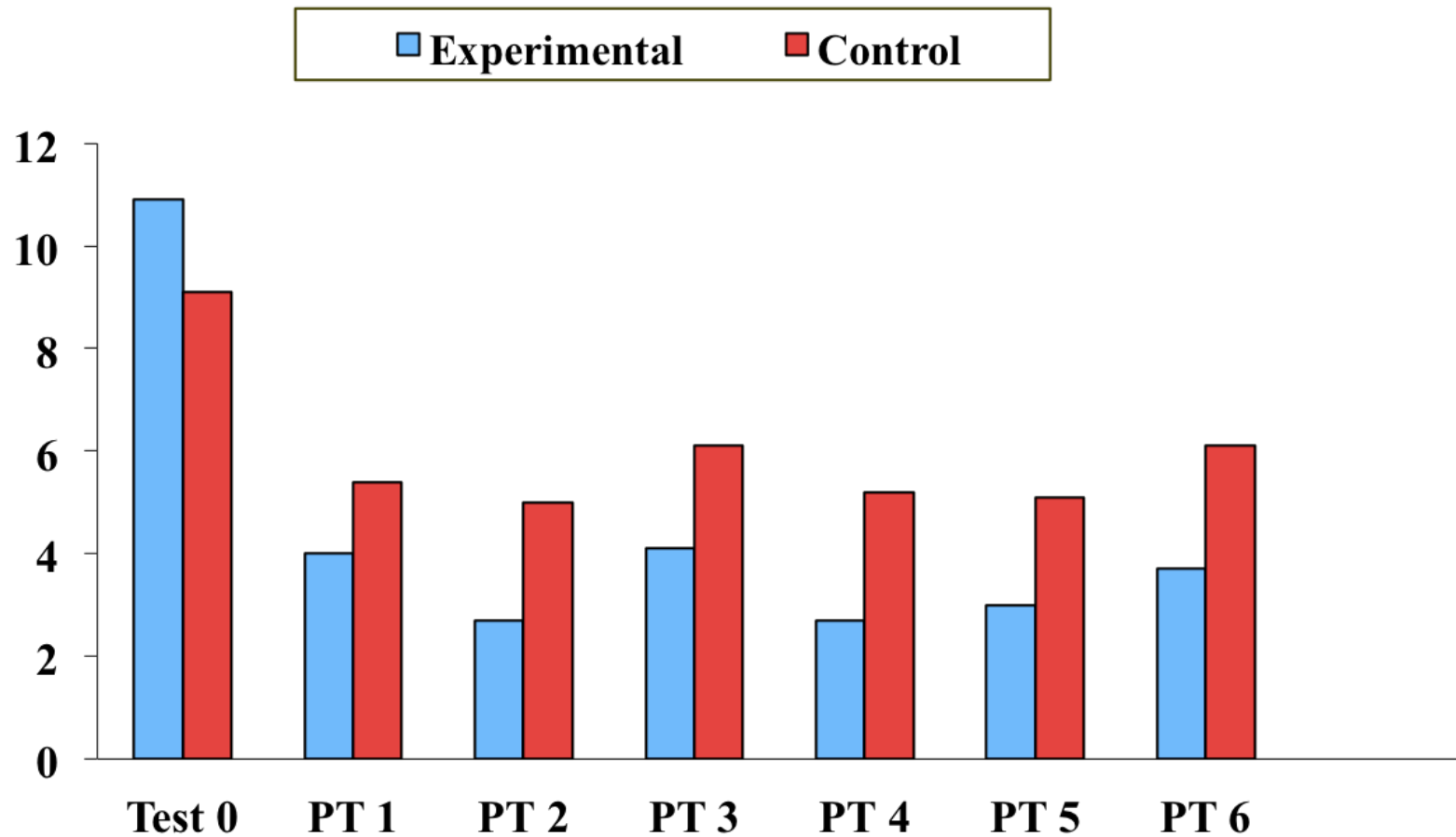
¹ Gemiddeld aantal fouten in opstel

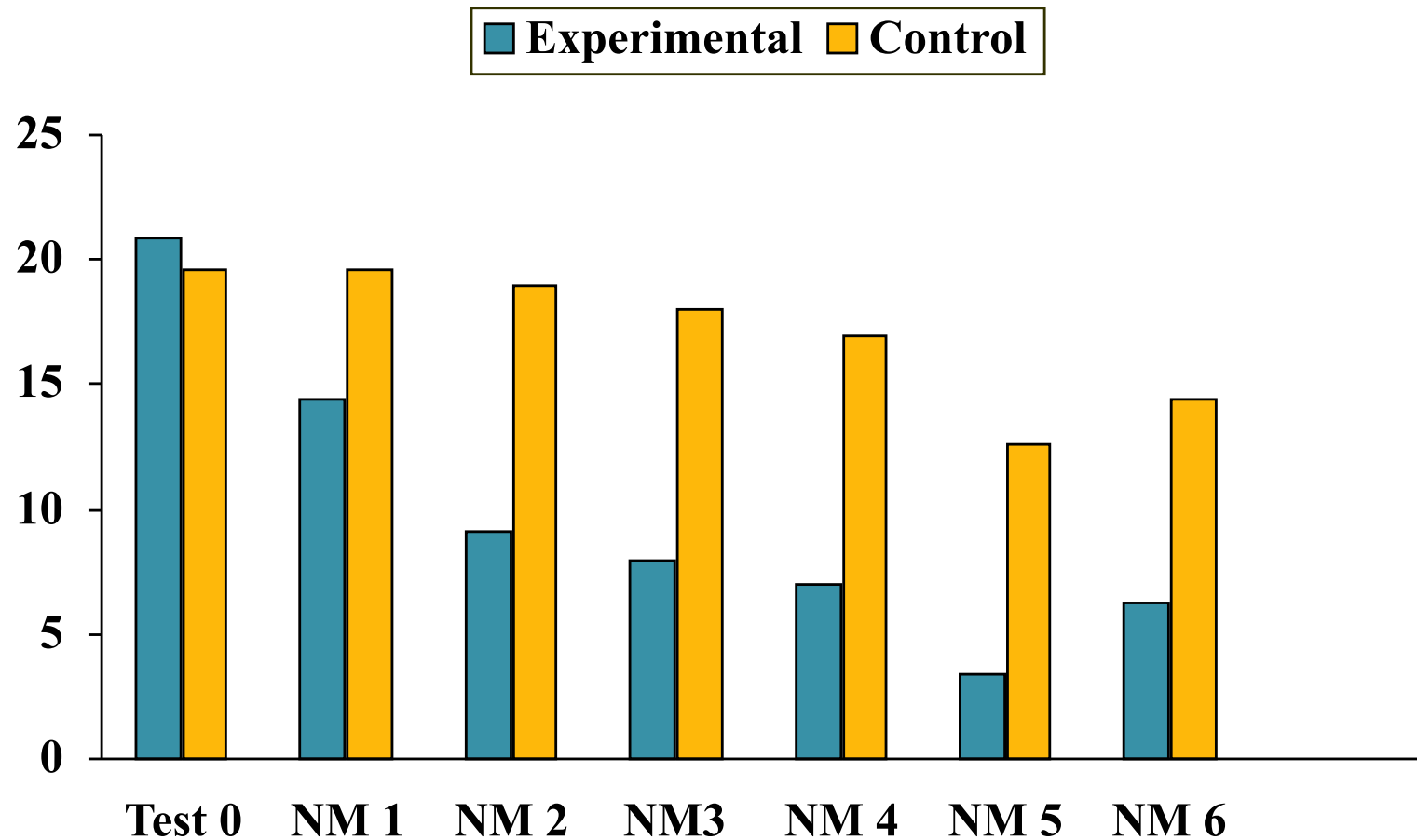
Methode

- Elke student schreef een opstel
- Opstelfouten waren het uitgangspunt voor geïndividualiseerde feedback
- Geïndividualiseerde checklist werd gebruikt in de oefensessies

Resultaten van leerlingen in het regulier onderwijs

Resultaten van leerlingen in het speciaal onderwijs

Conclusies

Spellingprestaties verbeteren

- door toegenomen bewustzijn
- bij leerlingen in het regulier en het speciaal onderwijs
- ook bij leerlingen in het regulier onderwijs die alleen de opstellen hoefden te herlezen, maar niet bij leerlingen in het speciaal onderwijs

Studie 5

Bevorderen van spellingbewustzijn

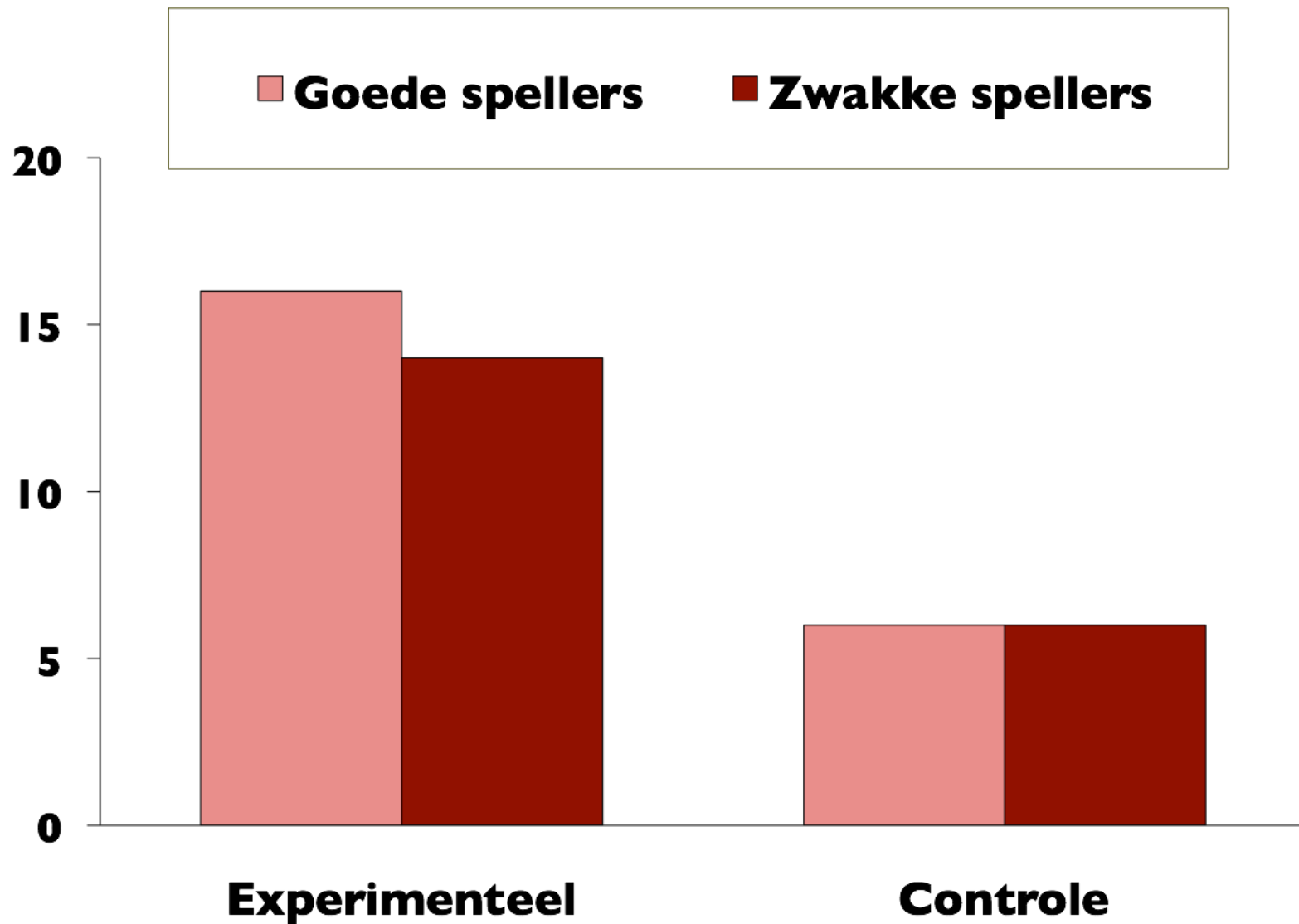
Groep	Spelling ¹	Leeftijd	M/J	<i>n</i>
Experimenteel	68%	8;5	11/10	21
Controle	68%	8;5	7/14	21

¹ is spellingbewustzijnscore: “Weet de spelling en het is goed” + “Weet de spelling niet en het is fout”

Woordjes

- Woorden van de voor- en natoets waren 200 woorden geselecteerd uit de SVS-2 en het Pl-dictee voor de groepen 4-8
- Het materiaal voor de 5 trainingsbijeenkomsten bestond uit de woorden van de taal- en spellingmethode 'Taaltijd'

Toename spellingbewustzijn

Conclusies

- Spellingbewustzijn
 - kan reeds bevorderd worden in Groep 5
 - kan in even sterk mate bevorderd worden in goede als zwakke spellers
 - kan zelfs enigszins bevorderd worden door het aanbieden van slechts één test (de voortoets), zoals aangetoond door de prestaties van de controle groep op de natoets

De moraal van dit verhaal

U kunt het beste
zo snel mogelijk beginnen met het bevorderen van het
spellingbewustzijn van uw leerlingen

Bedenk dat
leerlingen beter spellen in een opstel dan op een dictee
de goede en zwakke spellers evenveel kunnen profiteren
van een effectieve instructie

Hoe maak je spellingonderwijs effectief?

Prof. dr. Anna M.T. Bosman
Radboud Universiteit Nijmegen

www.annabosman.eu

a.bosman@pwo.ru.nl

Studie I

Een vergelijking van instructiemethoden

Deelnemers

Instructievormen	Leerlingen groep 3 (7;4 jaar)
Lezen	14
Kopiëren (overschrijven)	14
Grafeemselectie	14
Mondeling spellen	14
Visueel dictee	14
Aantal	70

Woordjes

paleis

stouterd

kachel

rondje

yuilnis

modder

schilderij

miauwen

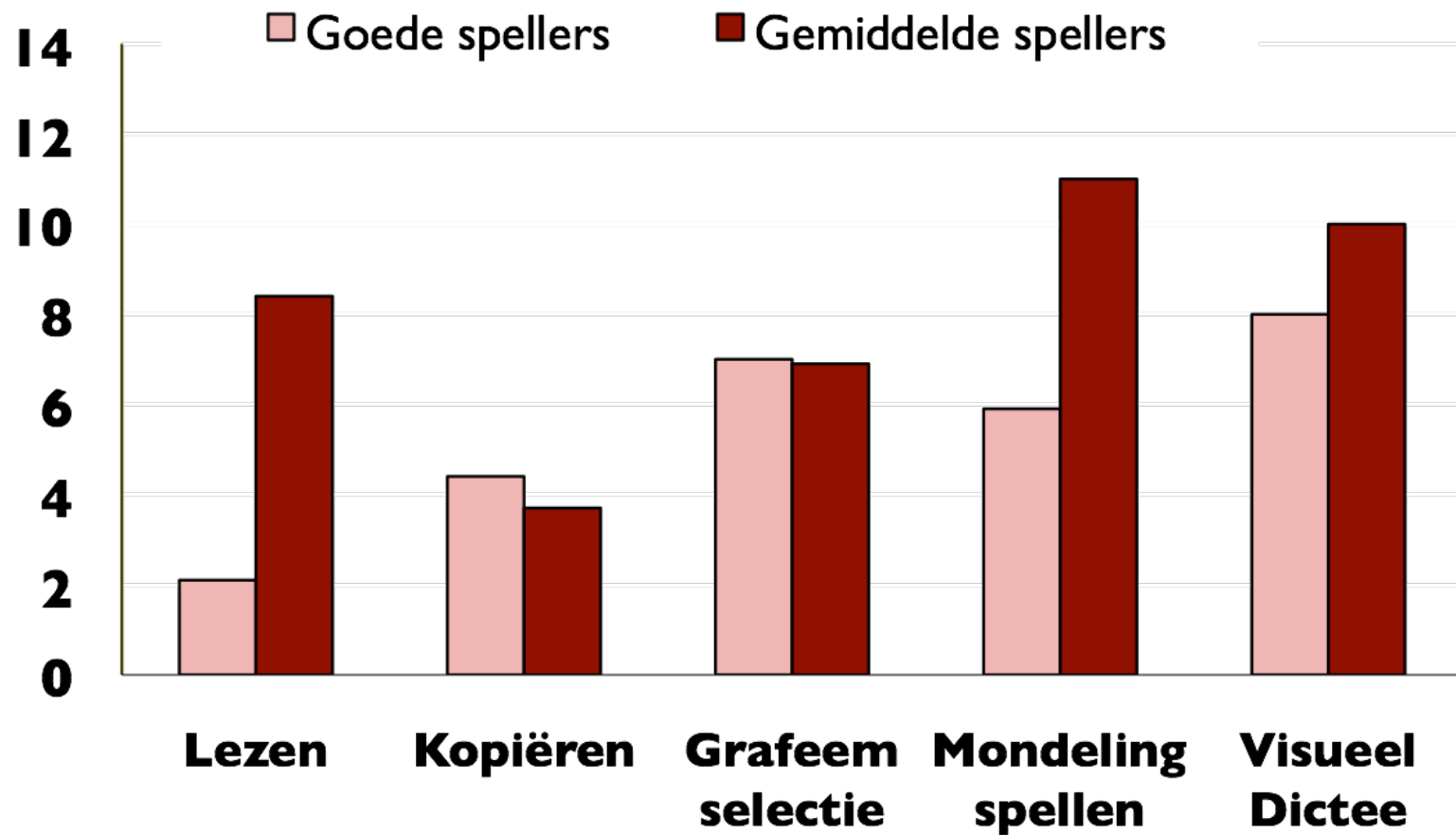
nagel

bloot

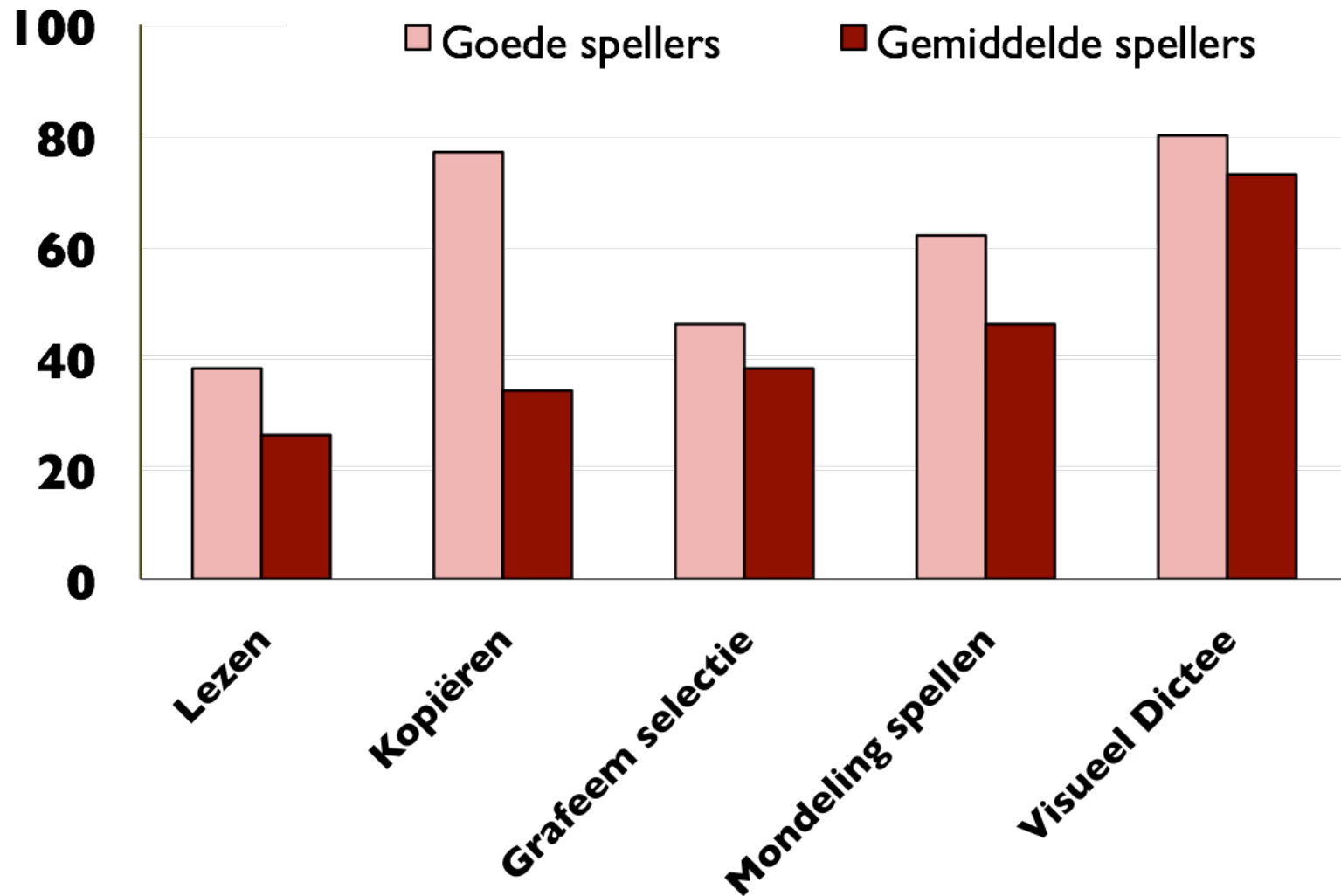
pantoffel

hengel

Fouten tijdens het oefenen

Aantal goed in percentages

Conclusies

- Van lezen leer je niet spellen
- Uit het hoofd opschrijven is het meest effectief voor alle leerlingen
- Overschrijven is niet effectief voor zwakke spellers

Studie 2

**Visueel dictee op het regulier en
speciaal onderwijs**

Woordjes

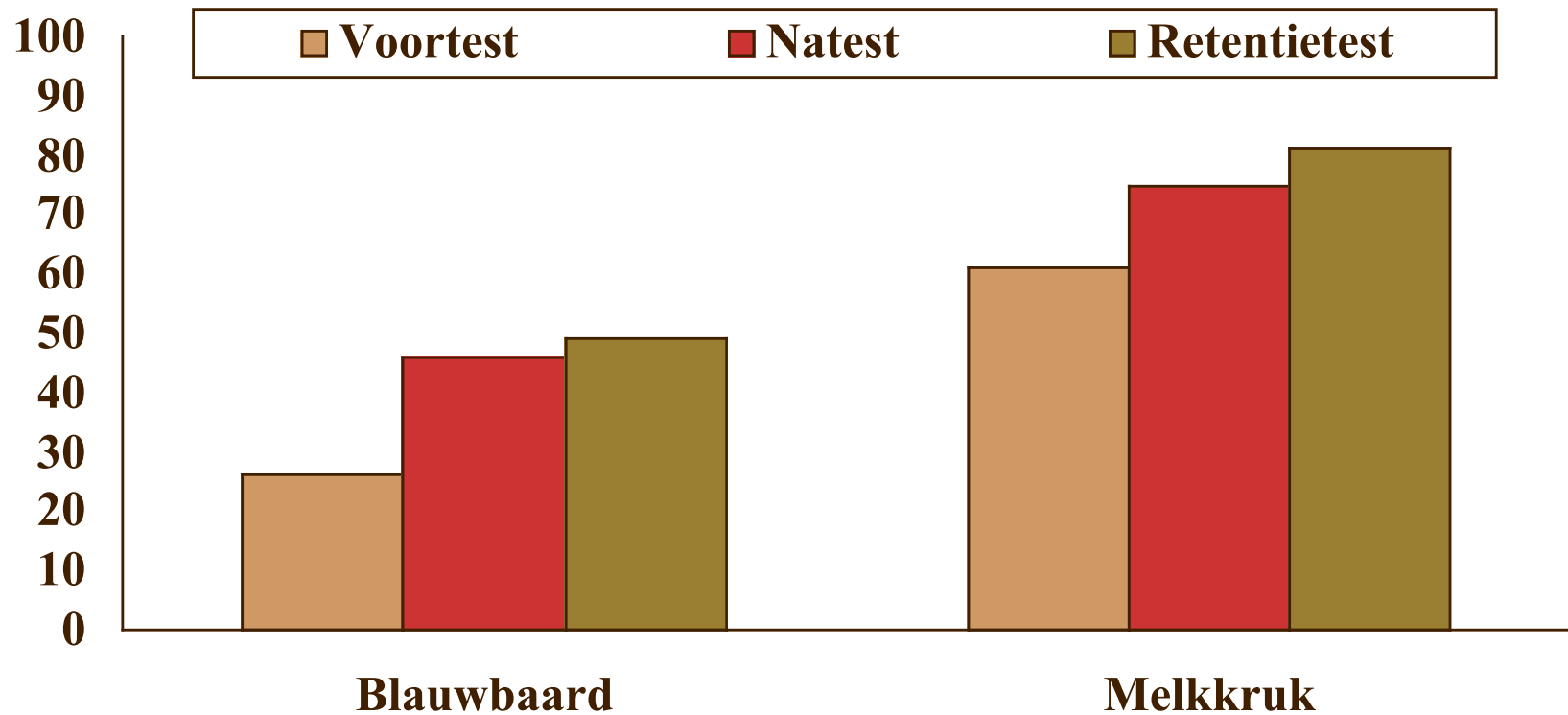
borstkas	kunsthandel	trommelstok	glinsteren
zwerkkatten	melkkruk	kerstbal	stripboeken
krulspelden	marktkoopman	rotstreek	hoestbui

drijfhout	blauwbaard	levensecht	geheimzinnig
politie	bouwval	achterlijf	reizigers
nieuwigheid	schiereiland	zeemeeuw	fluweel

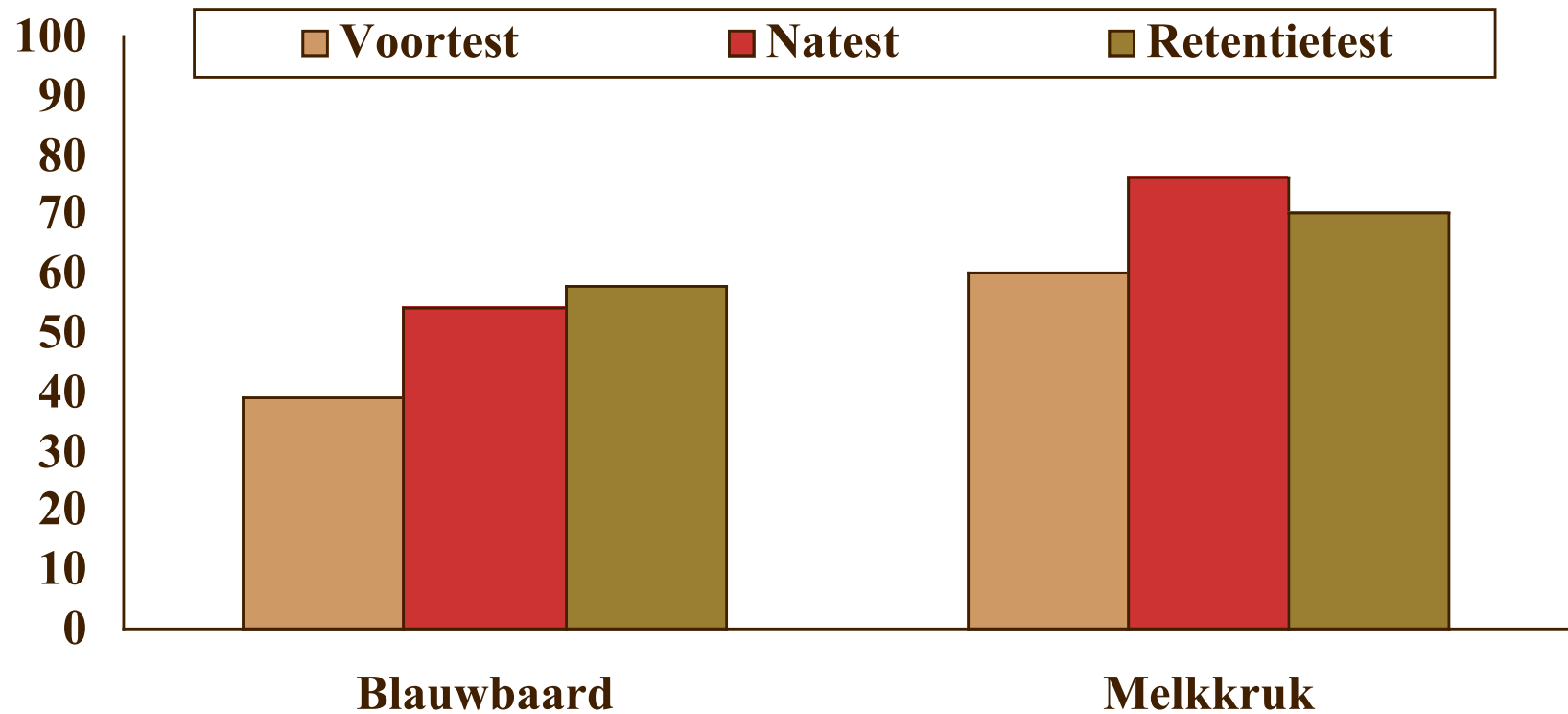
Deelnemers

School	Spelling	Leeftijd	M/J	<i>n</i>
LOM	61%	11;4	2/9	11
MLK	64%	12;6	7/4	11
ZMOK	64%	9;4	1/10	11

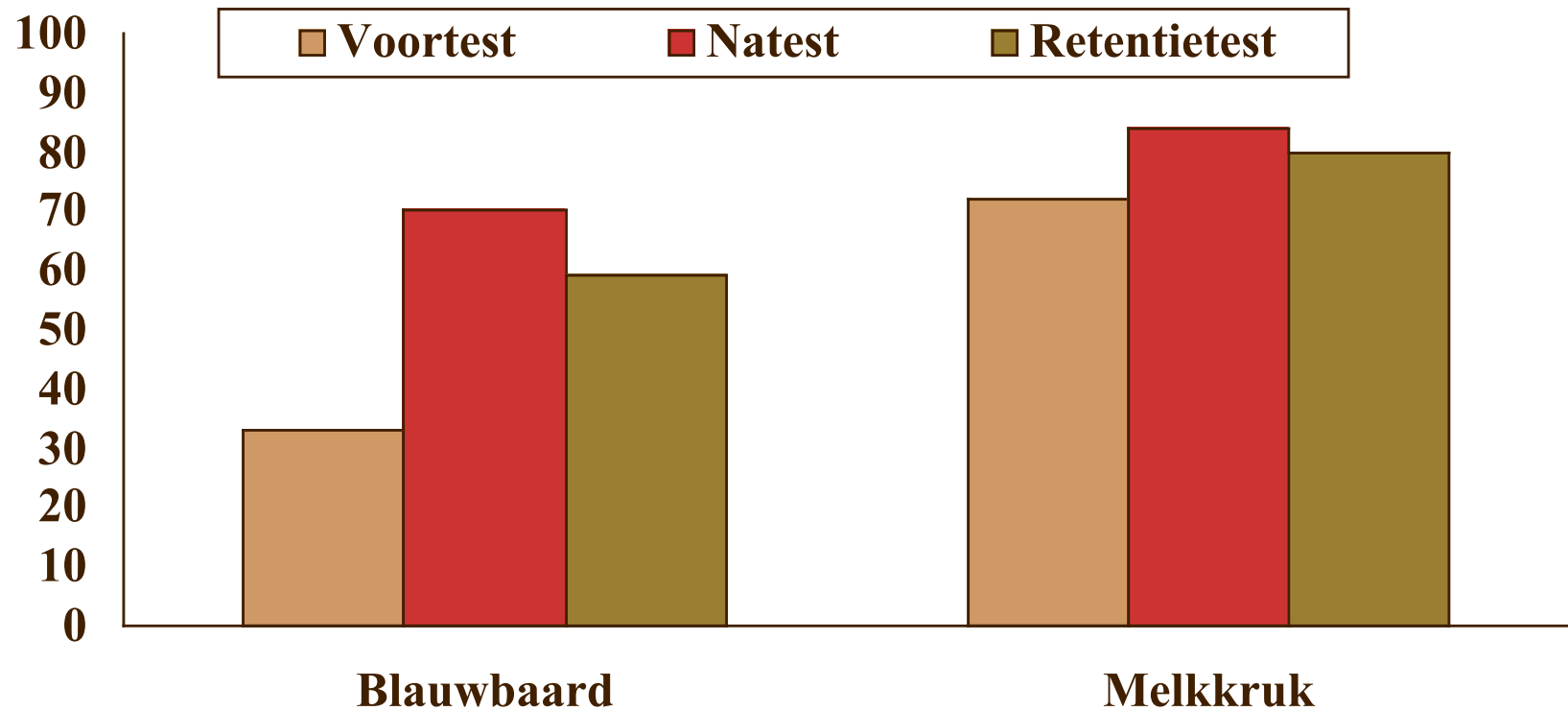
Prestaties 'LOM-leerlingen'

Prestaties 'MLK-leerlingen'

Prestaties 'ZMOK-leerlingen'

Experiment 2

Prestaties 'Alle deelnemers'

Toename correct in %	Blauwbaard	Melkkruk
LOM	20	10
MLK	19	10
ZMOK	24	8

Conclusies

- Visueel dictee is effectief voor alle leerlingen
- Visueel dictee is vooral effectief voor woorden zoals 'blauwbaard' (d.w.z. met een ambiguïteit in de spelling)

Spellingprincipes

-
- Leerlingen schrijven het woord zelf op (geen lijntjes trekken of blokjes leggen)
 - Leerlingen schrijven het hele woord zelf op (geen invuloefening)
 - Leerlingen schrijven het woord vanuit het geheugen (niet overschrijven)
 - Leerlingen krijgen onmiddellijke feedback tijdens het oefendictee (niet een uur of dag later)
 - Leerlingen kijken met de leerkracht het dictee na waarbij de denkwijzen worden geëxpliciteerd
 - Leerlingen spellen alleen woorden waarvan de categorieën zijn besproken
 - Leerlingen gokken niet (spellingbewustzijn; fouten voorkomen)
 - Leerlingen oefenen tot 100% correct

Didactische principes

Spellinginstructie

- vraagt om het directe instructiemodel
- gebeurt klassikaal en tegelijkertijd adaptief
- vraagt om oriëntatie op de te leren categorie (auditieve analyse / denkwijzen oefenen)
- dagelijks gezamenlijk oefenen gevolgd door een oefendictee
- zoveel mogelijk multi-sensorieel (auditief, visueel, motorisch)

Organisatorische principes

-
- Groepsgewijze instructie
 - Frontale groepsopstelling
 - Vast lesritme
 - Adequate aankleding klaslokaal

WAT KUNT U DAAR AAN TOEVOEGEN?

Hoe toets je spellingkennis?

Prof. dr. Anna M.T. Bosman
Radboud Universiteit Nijmegen

www.annabosman.eu

a.bosman@pwo.ru.nl

**Zijn de scores op een
meerkeuzetoets hetzelfde als
op een dictee?**

M4

Vervolg 2

Opgave 1

Welk dikgedrukt woord is fout?

a	De vlag wappert al de hele dag.
b	Er lag een wrak in de zee.
c	Ik vond het geen goede grap .
d	Pieter was nog erg swak na zijn ziekte.

Welk dikgedrukt woord is fout?

a	Dat ongeluk is onder raadselachtege omstandigheden gebeurd.
b	Het hele gezelschap barstte in lachen uit toen ik binnenkwam.
c	Maja vindt het vreselijk spannend om alleen met de trein te gaan.
d	Toen Aram te laat was, zei juf: “Hopelijk heb je een goed excuus! ”

Gemiddelde scores

Groep	Meerkeuze	Dictee	Vershil
Violenschool - 4	81	89	-8
Kofschip - 4	79	85	-6
Violenschool - 5	78	75	+3
Violenschool - 7	85	82	+3
Wilhelmina - 7	80	77	-3
Violenschool - 8	79	72	+7
Gemiddeld	80	80	± 0

Groep 4 Kofschip

MK	Dictee	Vershil		MK	Dictee	Vershil
92	76	+16		72	64	+8
60	92	-32		76	84	-8
92	100	-8		68	88	-20
76	72	+4		72	76	-4
88	96	-8		40	76	-36
92	96	-4		80	68	+12
76	76	0		92	92	0
96	96	0		76	88	-12
80	92	-12		92	96	-4

Meerkeuze = 79% correct

Dictee = 85% correct

Groep 7 Wilhelminaschool

MK	Dictee	Vershil		MK	Dictee	Vershil
73	73	0		87	77	+10
70	50	+20		87	83	+4
63	77	-14		87	77	+10
73	43	+30		77	97	-20
93	83	+10		73	83	-10
93	93	0		73	50	+23
100	97	+3		70	70	0
100	90	+10		70	77	-7
93	87	+6		67	73	-6
93	87	+6		60	80	-20
90	83	+7		57	67	-10
90	73	+17				

Meerkeuze = 80% correct

Dictee = 77% correct

Hoe groot is de
overeenstemming tussen
meerkeuze en dictee?

Overeenstemming

Percentages	MK-goed	MK-fout	MK-goed	MK-fout
	Dictee-goed	Dictee-fout	Dictee-fout	Dictee-goed
Violen 4 <i>n</i> = 42	74	4	7	15
Kofschip 4 <i>n</i> = 18	69	5	10	16
Violen 5 <i>n</i> = 47	61	8	17	14
Violen 7 <i>n</i> = 30	72	5	13	10
Wilhelmina 7 <i>n</i> = 23	65	8	15	12
Violen 8 <i>n</i> = 32	59	9	19	13

Items M4 Kofschip

Woord	MK	Dictee	Woord	MK	Dictee
swak	22	83	stangk	100	100
sgherm	94	78	dwijl	72	61
zloep	72	94	kor	89	89
guluk	72	83	golluf	89	100
prooj	83	89	sgans	94	89
aarrecht	78	50	deksol	61	78
hont	94	100	leist	94	94
werrek	94	94	goet	50	83
lusju	67	94	kwats	89	89
flot	44	61	bootocht	61	72
zwaaj	89	100	klangk	94	100
klur	89	94	poottje	100	67
teroost	83	89			

Items M7 Wilhelminaschool

Woord	M K	Dictee	Woord	MK	Dictee
weikagent	83	96	benouwd	61	61
reportasje	83	87	reistwafel	65	83
kompleet	74	91	vitriene	91	61
alfabetiese	96	91	Laraas	70	61
betrouwbaar	83	91	marathon	83	91
kontrole	87	83	verwarmingkje	96	87
katedraal	91	35	raadselachtege	52	91
atvies	74	65	chocolatje	83	78
winares	83	26	lusifer	96	96
warmbloedug	96	96	zwemdieploma	96	100
prosent	96	100	De groot	48	17
rop	91	100	programmaas	87	61
fantasties	91	96	noorwegen	52	74
mamoet	65	48	gelegenheit	70	96
plechtigheit	70	78	onseluit	91	65

Hoe vaak spellen leerlingen
de fout die in de
meerkeuzetoets staat?

Fout *niet* gevonden in Meerkeuze

	Aantal (ca. 20%)	Fout gespeld op dictee	Spelling als in meerkeuze
4	203	45	19
5	258	94	57
7	136	45	29
8	206	85	60

Fout *niet* gevonden in Meerkeuze

	Aantal (ca. 20%)	Fout gespeld op dictee	Spelling als in meerkeuze
4	203	45	19
5	258	94	57
7	136	45	29
8	206	85	60

Fout wel gevonden in Meerkeuze

	Aantal (ca. 80%)	Fout gespeld op dictee	Spelling als in meerkeuze
4	847	68	17
5	917	205	75
7	764	115	34
8	754	185	84

**Welke spelfouten maken de
leerlingen?**

Groep 4: DWIJL

- 25 kinderen vonden het woord niet
 - 12 schreven het verkeerd
 - 5x **dwijl**
 - 5x dwel
 - 1x drijl
 - 1x dwiel
- 17 kinderen vonden het woord wel
 - 7 schreven het desondanks verkeerd
 - 4x **dwijl**
 - 2x dwel
 - 1x deil

Groep 4: PROOJ

- 5 kinderen vonden het woord niet
 - 0 schreven het verkeerd
- 37 kinderen vonden het woord wel
 - 2 schreven het desondanks verkeerd
 - 1x pooi
 - 1x proj

Groep 5: KONIGIN

- 8 kinderen vonden het woord niet
 - 2 schreven het verkeerd
 - 1x koninging
 - 1x koningjin
- 39 kinderen vonden het woord wel,
 - 13 schreven het desondanks verkeerd
 - 2x **konigin**
 - 3x koninging
 - 2x koningjin
 - 2x koning
 - 1x koningjing
 - 1x konening
 - 1x kongin
 - 1x koniging

Groep 5: LEEWIN

- 9 kinderen vonden het woord niet
 - 3 schreven het verkeerd
 - 2x **leewin**
 - 1x leeuwwin
- 38 kinderen vonden het woord wel,
 - 6 schreven het desondanks verkeerd
 - 1x **leewin**
 - 3x leeuwwin
 - 1x leehwwin
 - 1x leewwin

Groep 7:WINARES

- 2 kinderen vonden het woord niet
 - 1 schreef het verkeerd
 - 1x **winares**
- 28 kinderen vonden het woord wel,
 - 13 schreven het desondanks verkeerd
 - 4x **winares**
 - 6x winnaares
 - 1x winaares
 - 1x winaarres
 - 1x winnerres

Groep 7: VITRIENE

- 5 kinderen vonden het woord niet
 - 3 schreven het verkeerd
 - 2x fitrine
 - 1x vietrine
- 25 kinderen vonden het woord wel,
 - 12 schreven het desondanks verkeerd
 - 8x fitrine
 - 2x fietrine
 - 1x fitriene
 - 1x vitrinne

Groep 8: CLICHEE

- 8 kinderen vonden het woord niet
 - 4 schreven het verkeerd
 - 1x **clichee**
 - 1x clic
 - 1x clich
 - 1x cliché
- 24 kinderen vonden het woord wel,
 - 9 schreven het desondanks verkeerd
 - 1x **clichee**
 - 2x clicee
 - 1x clic
 - 1x cliché
 - 1x clig
 - 1x clishee
 - 1x klishée
 - 1x lichee

Groep 8: POEZIE

- 8 kinderen vonden het woord niet
 - 3 schreven het verkeerd
 - 3x **poezie**
- 24 kinderen vonden het woord wel,
 - 4 schreven het desondanks verkeerd
 - 1x **poezie**
 - 1x poez
 - 1x poèzie
 - 1x poëzië

Conclusies

1. Een meerkeuzetoets meet niet hetzelfde als een dictee.
2. Fouten op een meerkeuzetoets hebben geen diagnostische waarden.
3. Meerkeuzetoetsen bieden geen hulp bij het opstellen van handelingsplannen

TIP

Confronteer kinderen niet met fout
gespelde woorden.

Het leren van de spelling is daar niet
bij gebaad....eh...gebaadt...of gebaat